

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอบางมูลนาก และ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถสรุปผล อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุป และ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูล มีจำนวน 284 คน โดยเป็นผู้แทนของครัวเรือน บ้านวังน้ำเต้า หมู่ที่ 6 ตำบลบางไผ่ อำเภอบางมูลนาก จำนวน 169 คน และบ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 5 ตำบลโรงช้าง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร หมู่บ้านวังน้ำเต้ามีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนหมู่บ้านคลองโพธิ์เพศชายมากกว่าเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งสองหมู่บ้านจะอยู่ในกลุ่มอายุ 41-50 ปี จำนวนสมาชิกใน ส่วนใหญ่บ้านวังน้ำเต้าคือกลุ่มจำนวน 1-3 คน และไม่มีในกลุ่มมากกว่า 6 คนขึ้นไป ส่วนบ้านคลองโพธิ์มากที่สุดคือกลุ่มจำนวน 4-6 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองหมู่บ้านอยู่ในระดับประถมศึกษา ส่วนบ้านคลองโพธิ์ไม่มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี อาชีพหลัก พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บ้านวังน้ำเต้าอาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนบ้านคลองโพธิ์อาชีพเกษตรกรรม รายได้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บ้านวังน้ำเต้ามีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไป ส่วนบ้านคลองโพธิ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 40,001-50,000 บาท เคยได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างทั้งสองหมู่บ้านส่วนใหญ่เคยได้รับ และแหล่งความรู้ส่วนใหญ่ทั้งสองหมู่บ้าน ได้รับมาจากการอบรม

5.1.2 ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในการคิด ทั้งสองหมู่บ้านประชาชนมีส่วนร่วมระดับมาก แต่บ้านวังน้ำเต้ามีกิจกรรมที่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลางคือครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทั้งสองหมู่บ้านประชาชนมีส่วนร่วมระดับมาก

บ้านวังน้ำเต้าทั้งเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ในระดับมาก ส่วนบ้านคลองโพธิ์ เพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วม

รับผลประโยชน์ ในระดับมาก แต่การมีส่วนร่วมดำเนินการเพศชายมีส่วนร่วมในระดับมาก ส่วนเพศหญิงมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ในหมู่บ้านคลองโพธิ์มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ในระดับมาก ส่วนบ้านวังน้ำเต้า แต่การมีส่วนร่วมคิดและร่วมดำเนินการจะอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ที่มีอายุ 20-30 ปี หมู่บ้านวังน้ำเต้ามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก แต่บ้านคลองโพธิ์ แต่ร่วมดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีอายุ 41- 50 ปี หมู่บ้านคลองโพธิ์มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านวังน้ำเต้า การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีอายุมากกว่า 60 ปี หมู่บ้านวังน้ำเต้ามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในระดับมาก ส่วนบ้านคลองโพธิ์มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในระดับปานกลาง

ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา บ้านวังน้ำเต้า มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านคลองโพธิ์ มีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย/ปวช. บ้านคลองโพธิ์ มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านวังน้ำเต้า มีส่วนร่วมร่วมดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. บ้านวังน้ำเต้า มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านวังน้ำเต้า มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในระดับมากที่สุด ผู้ที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี บ้านวังน้ำเต้า การมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก แต่การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมคิด ในระดับปานกลาง แต่มีส่วนร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก

อาชีพเกษตรกร อาชีพรับจ้างทั่วไปทั้งสองหมู่บ้านการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ บ้านคลองโพธิ์มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านวังน้ำเต้า การมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง อาชีพค้าขาย บ้านคลองโพธิ์ มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านวังน้ำเต้า การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง อาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้าน บ้านวังน้ำเต้ามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านคลองโพธิ์ มีส่วนร่วมวางแผนอยู่ในระดับมากที่สุด

บ้านวังน้ำเต้า ผู้ที่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านคลองโพธิ์ การมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์อยู่ระดับปานกลาง ผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บ้านวังน้ำเต้ามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอยู่

ในระดับมาก ส่วนบ้านคลองโพธิ์ มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้มีรายได้ 30,001-40,000 บ้านวังน้ำเต้ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านคลองโพธิ์ มีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ผู้มีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไป บ้านวังน้ำเต้ามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านคลองโพธิ์การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง

บ้านคลองโพธิ์ ครอบครัวที่มีขนาด 1-3 คน การมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน อยู่ในระดับมาก ส่วนบ้านวังน้ำเต้า การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ขนาดครอบครัว 4-6 คน ทั้งสองหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก แต่การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ขนาดครอบครัวมากกว่า 6 คนขึ้นไป บ้านคลองโพธิ์ การมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน อยู่ในระดับมาก แต่การมีส่วนร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

5.1.3 การได้รับสนับสนุนจากภาคี ทั้งสองหมู่บ้าน ได้รับการสนับสนุนในทุกกิจกรรม เป็นส่วนใหญ่ ภาคีที่เข้ามาสนับสนุนหลายหน่วยงานส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานราชการทั้งในระดับอำเภอ และตำบล แต่ไม่มีภาคเอกชน

5.1.4 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานโครงการ ทั้งสองหมู่บ้านส่วนใหญ่ ทุกกิจกรรมมีผลการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เช่นเดียวกับการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านวังน้ำเต้า ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และพบว่าประชาชนบ้านคลองโพธิ์รู้สึกว่าคุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงดีขึ้น มีผักสวนครัวไว้กินเอง ที่เหลือก็ขายทำให้มีรายได้ มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น คือเป็นพ่อค้า แม่ค้าตลาดนัด ร่วม 20 คน อบรมมุขลดลง ครัวเรือนใช้ปุ๋ยชีวภาพมากขึ้นทำให้ลดรายจ่ายในครัวเรือน สุขภาพก็ดีขึ้น ชาวบ้านมีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์

คณะกรรมการหมู่บ้านมีความเห็นว่า โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยแก้ปัญหาที่ชุมชนมี ได้ เช่น การลดความขัดแย้งในชุมชน แก้ปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้ครัวเรือนมีอาชีพเสริม มีอาชีพใหม่เกิดขึ้นคืออาชีพ การลดรายจ่าย การลด ละ เลิก อบรมมุข

เมื่อชาวบ้านนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้หลักความมีเหตุผล ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เช่น การลดรายจ่ายโดยการทำสวนครัวทำบัญชีครัวเรือน เพิ่มรายได้จากอาชีพเสริม และประหยัดทำให้มีรายได้ เมื่อครัวเรือนปลอดอบรมมุข ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

5.2 การอภิปรายผล

จากการสอบถาม และพูดคุยกับ ผู้นำชุมชน ประชาชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ บ้านวังน้ำเต้า อำเภอบางมูลนาก และ บ้านคลองโพธิ์ อำเภอเมืองพิจิตร ประกอบกับการสังเกตของคณะผู้วิจัย พบว่าประชาชนของทั้งสองหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเหตุผลหลายประการ เช่น การที่เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงาน ตลอดจนสถาบันการเงินต่างๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมที่หมู่บ้านได้ดำเนินการ ทั้งด้านงบประมาณ และวิชาการ ทำให้กิจกรรมตามตัวชี้วัด 6x2 ปรากฏเป็นรูปธรรม เริ่มจากการให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชน การให้ความรู้เรื่องกลุ่มออมทรัพย์ การระดมทุนจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มอาชีพ ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ได้บ่งบอกว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองหมู่บ้านเคยได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับมาก บ้านวังน้ำเต้าคิดเป็นร้อยละ 100 บ้านคลองโพธิ์ คิดเป็น ร้อยละ 96.5 ส่วนใหญ่ทั้งสองหมู่บ้าน ได้รับแหล่งความรู้มาจากการอบรม

การได้รับการสนับสนุนความรู้และงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการเงิน เหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ต่อคนในหมู่บ้านโดยตรง จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสองหมู่บ้าน ในระดับมาก โดย มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแกนนำในการปฏิบัติ

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านวังน้ำเต้า และบ้านคลองโพธิ์ โดยเป็นข้อเสนอแนะ ที่ได้จากการจัดเวทีสนทนากับคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งสองหมู่บ้าน ได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อเสนอในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการคิด จากเวทีสนทนากลุ่มได้เสนอแนะให้ประชาชนในหมู่บ้านควรได้มีกิจกรรมการประชุมฝึกรวมให้มากขึ้น เพื่อจะได้มีความกล้าแสดงออก มีการศึกษาดูงานต่างพื้นที่มากขึ้น เพื่อที่จะได้มีมุมมองที่กว้างขึ้น สำหรับผู้นำท้องถิ่น ต้องรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้คนในหมู่บ้าน มีความกล้าและมีความมั่นใจที่จะเสนอความคิดเห็น ของตนเองต่อผู้นำท้องถิ่นมากขึ้น

2. ข้อเสนอเกี่ยวกับการวางแผน หมู่บ้านควรจัดให้มีกิจกรรมประชาคม อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อเสนอของคนในชุมชน รวมทั้งสภาพปัญหาต่าง ๆ มากำหนดแนวทางแก้ไข โดยต้องให้คนในชุมชน ได้ตระหนักถึงปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ และนำปัญหามาปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป ทั้งนี้ แนวทางในการแก้ไข ควรมีการกำหนดแนวทางทั้งในส่วนที่คนในชุมชนสามารถแก้ปัญหาได้เอง แนวทางที่ต้องร่วมกับองค์กรภายนอกในการแก้ปัญหา และแนวทางที่คนในชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ ต้องขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และ องค์กรประชาชนต่างๆ

3. ข้อเสนอเกี่ยวกับการร่วมดำเนินการ จากการที่คนในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ใน ด้าน 12 กิจกรรม ทั้งการร่วมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การสละแรงงานในการเข้าร่วมกิจกรรม จะเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะช่วยให้คนในชุมชน ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การจัดตั้งกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ การให้โอกาสทุกคนได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ เป็นต้น

4. ข้อเสนอเกี่ยวกับการร่วมติดตามประเมินผล ในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทุกกิจกรรม ควรต้องมีการประชาสัมพันธ์ ในคนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการตรวจสอบ นอกจากนั้น ต้องสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน ให้รู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อที่จะทำให้ทุกคนได้ร่วมกันตรวจสอบผลการดำเนินงาน ให้มีความถูกต้อง ชัดเจน มากที่สุด นอกจากนั้น ต้องให้ประชาชนในหมู่บ้าน เห็นความสำคัญ ของการตรวจสอบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงาน และนำปัญหาที่ค้นพบ ไปกำหนดแนวทางแก้ไขในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

5. ข้อเสนอเกี่ยวกับการร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน ต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์ ให้เกิดความเป็นธรรม กับประชาชนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีกฎระเบียบของหมู่บ้าน เป็นส่วนควบคุมให้การแบ่งปันเกิดความเหมาะสม เป็นธรรม การร่วมรับผลประโยชน์ ควรสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมดำเนินการ

5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะศึกษาแนวทางการดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน